

Marek Olejnik*

 <https://orcid.org/0000-0002-9157-918X>

NAZWISKA PATRONIMICZNE ZAKOŃCZONE NA *-OWICZ*, *-EWICZ* NA POŁUDNIOWO-WSCHODNIEJ LUBELSZCZYŹNIE W XVII I XVIII WIEKU

PATRONYMIC SURNAMEN WITH THE SUFFIXES *-OWICZ*, *-EWICZ* IN
SOUTH-EASTERN PART OF THE LUBLIN REGION
FROM 17TH TO THE 18TH CENTURIES

Słowa kluczowe: onomastyka, antroponimia, starostwo grabowieckie, starostwo hrubieszowskie, pogranicze polsko-wschodniosłowiańskie

Keywords: onomastics, anthroponyms, starosty district of Grabowiec, starosty district of Hrubieszów, Polish-East Slavic borderland

Streszczenie

Przedmiotem artykułu są nazwiska z formantem *-owicz*, *-ewicz* zanotowane na południowo-wschodniej Lubelszczyźnie, a dokładnie na terenie starostw grabowieckiego i hrubieszowskiego w XVII i XVIII wieku. Bazą materiałową są głównie akta miast Grabowiec i Hrubieszów. Podstawą nazwisk będących przedmiotem artykułu są przede wszystkim imiona chrześcijańskie, rzadziej przezwiska.

Abstract

The surnames with the suffixes *-owicz*, *-ewicz* in south-eastern part of the Lublin region in starosty district of Grabowiec and Hrubieszów have been analyzed in the article. The source database used in the article contains the municipal books of Grabowiec and Hrubieszów from 17th to the 18th centuries. The basis for the surnames are first and foremost names, often church names, and nicknames.

* Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Wydział Filologiczny, pl. M.C. Skłodowskiej 4a, 20-031 Lublin, e-mail: marek.olejnik@mail.umcs.pl

Celem artykułu jest analiza nazwisk z formantem *-owic(z)*, *-ewic(z)*, urobionych od imion i przezwisk używanych w XVII i XVIII wieku na wschodniej Lubelszczyźnie, a dokładnie odpowiedź na pytanie, jakie jest miejsce nazwisk typu Hryhorowicz//Iwaszkiewicz na tle ogólnego zasobu antroponomów ze starostwa grabowieckiego i hrubieszowskiego.

Nazwiska patronimiczne w okresie prasłowiańskim tworzone były za pomocą sufiksu **-itjo*. Jego kontynuantem na gruncie polskim był formant *-ic*, rozbudowany o element *-ew*, *-ow*. Pod wpływem wschodniosłowiańskim wygłosowe *-c* przeszło w *-cz* [Klemensiewicz, 1974, s. 305]. Formanty *-ic(z)*, *-(ow)ic(z)*, *-(ew)ic(z)* służyły do tworzenia nazw osobowych o charakterze patronimicznym. Ich repartycja geograficzna i sposób funkcjonowania w antroponomii budzi zainteresowanie wielu onomastów. Jak zauważa Jan Bystróż, na ziemiach etnicznie polskich były to nazwiska mieszczańskie, szlachta we wczesnym okresie przyjmowała określenia odmiejscowe zakończone na *-ski*, natomiast na pograniczu polsko-wschodniosłowiańskim – niezależnie od tego, czy wśród szlachty, czy mieszczan – nazwiska tego typu cieszyły się popularnością [Bystróż, 1993, s. 33; Wolnicz-Pawłowska, Szulowska, 1998, s. 183].

Nie inaczej było na terenie południowo-wschodniej Lubelszczyzny. Nazwiska tego typu były dosyć częstym środkiem identyfikacji, niezależnie od przynależności stanowej.

Starostwa grabowieckie i hrubieszowskie były sąsiadującymi ze sobą jednostkami terytorialnymi Rzeczypospolitej.

Pierwsze wzmianki o Grabowcu pochodzą z XIII wieku [Kuczyński, 1965, s. 86]. Z racji swojego pogranicznego położenia oraz w wyniku ścierających się wpływów ruskich, polskich i litewskich miasto zmieniało przynależność państwową. W roku 1377 królowa Jadwiga przyłączyła do Polski Ruś Czerwoną, natomiast w 1388 roku Grabowiec został przekazany księciu mazowieckiemu Siemowitowi IV [Sochaniewicz, 1932, s. I–XXVII]. W 1394 roku założono w Grabowcu parafię rzymskokatolicką, przy czym już wcześniej istniały tutaj cerkiew i parafia obrządku wschodniego. Wraz z wybudowaniem kościoła i odbudowaniem zamku Siemowit IV założył miasto na prawie polskim. W 1447 roku w Sokalu nastąpiło przeniesienie Grabowca na prawo magdeburskie [Jaroszyński, 1991, s. 13–15]. W 1462 roku ziemię bełską, w tym także Grabowiec, włączono do Korony. Zostało wówczas utworzone województwo bełskie. Terytorialnie należało do mniejszych w Rzeczypospolitej [Bondyra, 2015, s. 21].

Ośrodkiem życia religijnego i kulturalnego Grabowca był kościół parafialny oraz prawdopodobnie bractwo i szkoła parafialna. Miasto, należące do diecezji chełmskiej obrządku łacińskiego, było siedzibą dekanatu, w skład którego wchodziły jeszcze parafie Tyszowce, Rachanie, Wożuczyn, Gródek, Nabról i Łaszczów.

W roku 1772 powiat grabowiecki zajęły wojska austriackie. Zmienił się podział administracyjny, miasto utraciło status powiatowego. W 1869 roku Grabowiec został zdegradowany do osady.

Sąsiedni Hrubieszów położony jest na wschód od Grabowca. Jest to najdalej wysunięte na wschód miasto we współczesnej Polsce. Starostwo hrubieszowskie było starostwem niegrodowym. Hrubieszów prawa miejskie otrzymał w 1400 roku. Miasto było prężnie rozwijającym się ośrodkiem na pograniczu, czemu niewątpliwie sprzyjało dogodne położenie na szlaku do Lwowa i dalej na wschód [Szczygieł, 2006, s. 101]. Dynamiczny rozwój sprawił, że w latach 1473–1490 miasto stało się siedzibą biskupstwa. Niestety, w latach dziewięćdziesiątych XV wieku gród był nękany przez najazdy tatarskie, w wyniku czego został doszczętnie zniszczony i nie odzyskał już dawnej świetności [Kojder, 2014, s. 9].

Starostwo hrubieszowskie leżało na pograniczu dwóch obszarów administracyjnych – województwa bełskiego i ziemi chełmskiej. Kres przynależności do Rzeczypospolitej nastąpił w 1772 roku, kiedy to miasto weszło w skład Monarchii Habsburskiej [Gmiterek, 2006, s. 119].

Zarówno Grabowiec, jak i Hrubieszów zamieszkiwały głównie dwie grupy narodowościowe – Polacy i Rusini, a w drugiej połowie XVII wieku, jak pokazują dane archiwalne, na tych terenach rozpoczęła się dynamiczna ekspansja Żydów. Na wsiach przeważała ludność ruska.

Materiał, który jest podstawą poniższych rozważań, pochodzi z monografii opisujących antroponimie starostwa hrubieszowskiego [Kojder, 2014] i grabowieckiego [Olejnik, 2019]. Z kolei za bazę źródłową do napisania powyższych monografii posłużyły materiały rękopiśmienne: akta miasta Grabowca, księgi grodzkie grabowieckie oraz księgi ziemskie grabowieckie. Wykorzystano również lustracje starostw i królewskich ziem w powiecie grabowieckim oraz lustrację starostwa grabowieckiego z 1662 roku, a także akta miejskie Hrubieszowa, Horodła, Uchań i Kryłowa.

Zapisy w badanych źródłach sprawiają problemy w odczytaniu. Ma na to wpływ wiele czynników, m.in. brak jednolitych zasad polskiej grafii i ortografii doby średniopolskiej, spisywanie dokumentów przez wielu pisarzy, o trudnym do odczytania charakterze pisma. Na podobne problemy zwracali uwagę badacze zajmujący się pograniczem polsko-wschodniosłowiańskim, m.in. Wanda Szulowska [1992], Ewa Wolnicz-Pawłowska [1993], Józef Kość [1999], Czesław Kosyl [2006], Irena Mytnik [2017], Stefan Warchoł [2012], Piotr Złotkowski [2018], Marcin Kojder [2019].

Antroponimia mieszkańców starostw grabowieckiego i hrubieszowskiego, podobnie jak w pozostałej części Rzeczypospolitej, była zdominowana przez formacje odmiejscowe, jednak nazwiska zależnościowe, a wśród nich te z formantem

-owicz, *-ewicz*, odgrywały ważną rolę w kształtowaniu nazewnictwa osobowego Lubelszczyzny.

Duży udział nazwisk odimiennych w antroponimii południowo-wschodniej Lubelszczyzny, które zawierają w swojej podstawie imiona wschodniosłowiańskie (często formy hipokorystyczne), był charakterystyczny dla pogranicza polsko-wschodniosłowiańskiego. Szczególnie w siedemnastowiecznych dokumentach antroponimy te były częstym elementem trójczłonowych formuł identyfikacyjnych dotyczących szlachty ruskiej. Nazwiska na *-owicz* początkowo tworzono od podstaw zakończonych na spółgłoskę twardą, natomiast nazwiska na *-ewicz* od podstaw zakończonych na spółgłoskę miękką. Ta zasada nie była przestrzegana w odniesieniu do badanego okresu, por. *Nazarowicz* : *Nazarewicz*, *Truszowicz* : *Truszewicz*. Poniżej podaję wybrane przykłady antroponimów ze starostwa grabowieckiego [zob. Olejnik, 2019, s. 163–164, 176–178, 198–200] i hrubieszowskiego [zob. Kojder, 2014, s. 68–71].

1. XVII WIEK

Formant *-owicz(z)*

Starostwo grabowieckie: *Chlipkowicz* (1620) < Chlibko [TRIJ], *Chomkowicz* (1617) < Chomko [TRIJ], *Łochwinowicz* (1611) < Łochwin [TRIJ], *Nazarowicz* (1636) < Nazar [TRIJ], *Paszkowicz* (1610) < Paszko [TRIJ], *Supronowicz* (1658) < Supron [T].

Starostwo hrubieszowskie: *Bogdanowicz* (1606) < Bogdan [T], *Borysowicz* (1692) < Borys [T], *Chwedorowicz* (1664) < Fedor [TRIJ], *Daniłowicz* (1615) < Danyło [TRIJ], *Hrehorowicz* (1628) < Hrehor [TRIJ], *Iwanowicz* (1606) < Iwan [TRIJ], *Nestorowicz* (1616) < Nestor [T], *Olehowicz* (1614) < Oleh [TRIJ], *Oleszkowicz* (1615) < Oleszko [T], *Owerkowicz* (1606) < Owerko [TRIJ], *Serhijowicz* (1606) < Serhij [TRIJ], *Truszowicz* (1620) < Trusz < Truchon [T].

Formant *-ewicz(z)*

Starostwo grabowieckie: *Haiewicz* (1654) < Haj [TRIJ], *Zieniewicz* (1617) < Zien [T].

Starostwo hrubieszowskie: *Hackiewicz* (1677) < Hacko [TRIJ], *Hawrysiewicz* (1678) < Hawrysz [TRIJ], *Hricewicz* (1646) < Hryc [TRIJ], *Iwaskiewicz* (1671) < Iwazsko [TRIJ], *Olesiewicz* (1628) < Oles [TRIJ], *Truszewicz* (1619) < Trusz [T].

2. XVIII WIEK

Formant *-owic(z)*

Starostwo grabowieckie: *Kurnatowicz* (1712) < Korniat [T], *Ochrymowicz* (1726) < Ochrim, Jefrem [TRIJ], *Semenowicz* (1736) < Semen [TRIJ].

Starostwo hrubieszowskie: *Harasymowicz* (1701) < Gerazym [T], *Hryhorowicz* (1756) < Hryhorij [TRIJ].

Formant *-ewic(z)*

Starostwo grabowieckie: *Daszkiewicz* (1765) < Daszko [TRIJ], *Grynkiewicz* (1725) < Hryńko [TRIJ], *Ivaskiewicz* (1723) < Iwaszko [T], *Jurewicz* (1735) < Jura [TRIJ], *Jurkiewicz* (1756) < Jurko [TRIJ], *Ławruszewicz* (1759) < Ławrusz, Ławrientij [T], *Maruszkiewicz* (1715) < Maruszko [T], *Nazarewicz* (1740) < Nazar [T], *Ostapkiewicz* (1734) < Ostapko [TRIJ], *Truszewicz* (1701) < Trusz [ICH], *Zienkiewicz* (1773) < Zienko [TRIJ].

Starostwo hrubieszowskie: *Nazarewicz* (1720) < Nazar [T], *Waskiewicz* (1755) < Wasko [TRIJ], *Wasylkiewicz* (1755) < Wasyłko [TRIJ].

Nieodosobnione są przypadki, gdy podstawą są formy imion pochodzenia polskiego, np.:

3. XVII WIEK

Formant *-owic(z)*

Starostwo grabowieckie:

Andrzejowicz (1601) < Andrzej, *Bartoszewicz* (1647) < Bartosz [ICH], *Condratowicz* (1613) < Kondrat [T], *Jankowicz* (1601) < Janek [ICH], *Piotrowicz* (1608) < Piotr [ICH], *Szymkiewicz* 1693 < Szymek [ICH], *Zygmuntowicz* (1606) < Zygmunt [ICH].

4. XVIII WIEK

Formant *-owic(z)*

Starostwo grabowieckie: *Adamowicz* (1740) < Adam [ICH], *Bartkowicz* (1705) < Bartek [ICH], *Krzysztofowicz* (1754) < Krzysztof [ICH], *Marcinowicz* (1706) < Marcin [ICH].

W antroponimii Żydów osiedlających się na Lubelszczyźnie wzorcem cieszącym się popularnością, jak można przypuszczać – ze względu na stosunkowo wysoki prestiż, obok formacji zakończonych na *-ski* były nazwiska na *-owicz*, *-ewicz*.

Oto kilka przykładów takich antroponimów: *Abrachamowicz* (1721) < Abracham, *Abramowicz* (1614) < Abram, *Aronowicz* (1607) < Aron, *Beniaminowicz* (1615) < Beniamin, *Boruchowicz* (1722) < Boruch, *Chaimowicz* (1656) < Chaim, *Dawidowicz* (1655) < Dawid, *Irszewicz* (1617) < Irsz.

W badanym okresie powszechny był proces tzw. ulepszania funkcjonujących już antroponimów. Głównie używano do tego formantu *-ski*, ale również formant *-owicz*, *-ewicz* pełnił funkcję modelowego wykładnika morfologicznego. Był on dodawany do przezwisk, np.: *Bodakowicz* 1722, por. ap. *bodak*; *Czopowicz* 1629, por. ap. *czop* ‘zatyčka otworu we frontowym dnie beczki, szpunt’ [SW]; *Dutkiewicz* 1678, por. ap. *dudek* [SW]; *Dydowicz* 1691, por. ap. ukr. *did* ‘dziad’ [HRIN]; *Kuraszewicz* 1735, por. ap. *kuras* ‘młody kogut’ [SW]; *Morozowicz* 1759, por. ap. *moroz* ‘mróz’; *Pirohowicz* 1698 por. ap. ukr. *pyrih* (pol. *pieróg*); *Wąsowicz* 1698, por. ap. *wąs*, *Zembowicz* 1753, por. ap. *ząb*.

Ziemie leżące we wschodniej części Lubelszczyzny od wieków cechowała różnorodność etniczna i wyznaniowa. Znajduje ona odzwierciedlenie w antroponimii omawianego terenu. W zależności od pozycji w hierarchii społecznej (szlachta, mieszczanie, chłopci) wykładniki formalne nazwisk ulegały zmianie. O ile identyfikacja szlachty w starostwie grabowieckim była oparta na nazwiskach odmiejscowych z produktywnym sufiksem *-ski*, *-cki*, a formacje z sufiksem *-icz*, *-owicz*, *-ewicz* na terenie dawnego starostwa grabowieckiego były rzadziej wykorzystywane, to mieszczanie i chłopci byli w ten sposób identyfikowani już znacznie częściej [zob. Olejnik, 2019, s. 258–259]. Nazwiska tego typu były urabiane przede wszystkim od imion pełnych i pochodnych, rzadziej od przezwisk.

W starostwie hrubieszowskim nazwiska na *-owicz*, *-ewicz* w całym badanym okresie stanowią około 24% ogółu zapisanych antroponimów [Kojder, 2014, s. 131]. Istotny jest jednak ich rozkład procentowy w poszczególnych stuleciach – i tak w XVII wieku spośród wszystkich zanotowanych w tym stuleciu nazwisk patronimicznych ponad 80% stanowiły nazwiska na *-owicz*, *-ewicz*, natomiast w XVIII wieku było ich niespełna 20% [Kojder, 2014, s. 68–72]. Przytoczone dane zdają się potwierdzać stan rzeczy, który zaobserwowano w starostwie grabowieckim, gdzie nazwiska patronimiczne w zależności od grupy społecznej stanowiły około 8% wśród szlachty i do 50% w grupie mieszczan i chłopów. Nazwiska na *-owicz*, *-ewicz* stanowiły około 22% wszystkich notowanych nazwisk, jednak w XVIII wieku, szczególnie w grupie antroponimów identyfikujących chłopów, ustępowały miejsca określeniom z formantem *-uk*. Było to zjawisko powszechne na pograniczu polsko-wschodniosłowiańskim [Dacewicz, 2014, s. 108; Olejnik, 2019, s. 227]. Zjawisko pojawiania się nazwisk z sufiksem *-uk*, mających w podstawie imię wschodniosłowiańskie, świadczy o licznych żywiolach ruskim w owym czasie na tym terenie.

W analizowanym materiale można odnaleźć nieliczne patronimika na *-owicz*, *-ewicz*, będące składową trzelementowych formacji, w których oprócz imienia i patronimu występowało określenie na *-ski*, np.: *Nicolai Komorowski Baltazarowicz*, *G. Frdericus Szymkowicz Sklinski*, *Joannis Dydowicz Trypolski*. Taki sposób nominacji z czasem utrwalił się u Słowian wschodnich, natomiast na południowo-wschodniej Lubelszczyźnie był spotykany w zasadzie tylko w formułach identyfikacyjnych dotyczących szlachty i miał charakter wyjątkowy i przejściowy. Mieszczanie i chłopcy byli identyfikowani najczęściej za pomocą modelu imię + nazwisko.

Warto wspomnieć, że w sąsiedniej ziemi chełmskiej najchętniej wykorzystywanym środkiem identyfikacyjnym w warstwie najbardziej uprzywilejowanej były nazwiska odmiejscowe. Jednak w grupie określeń patronimicznych, podobnie jak w starostwach grabowieckim i hrubieszowskim, dominowały w wieku XVII formacje na *-owicz*, *-ewicz* [Mytnik, 2017, s. 207–208].

Biorąc pod uwagę lokalizację nazwisk na *-owicz*, *-ewicz* podaną w *Słowniku nazwisk współcześnie w Polsce używanych* Kazimierza Rymuta [RYMNP], można stwierdzić, że są one rozproszone na mapie współczesnej Polski, jednak ich większe skupiska, szczególnie tych o podstawach wschodniosłowiańskich, zlokalizowane są na wschodzie Polski, ze szczególnym uwzględnieniem Białostoczczyzny, a także na tzw. Ziemiach Odzyskanych, gdzie w wyniku akcji „Wisła” byli przesiedlani Ukraińcy po drugiej wojnie światowej, mniej licznie reprezentowane są natomiast na Lubelszczyźnie. Przykładowo: nazwisko *Ignatowicz*, z ogólną liczbą 2476 jednostek, największą frekwencję notuje w dawnych województwach białostockim (428), gorzowskim (188), warszawskim (178), wrocławskim (159), gdańskim (129), suwalskim (114), jeleniogórskim (91), białskim (91); *Janowicz* (3427) w leszczyńskim (373), białostockim (314), szczecińskim (195), olsztyńskim 177, warszawskim (158); *Iwanowicz* (1585) w białostockim (392), olsztyńskim (232), warszawskim (125), leszczyńskim (60), suwalskim (57). Taki stan rzeczy pozwala postawić tezę, że jest to typ nazwiska regionalnego.

Nazwiska zakończone na *-owicz*, *-ewicz* były charakterystyczną składową systemu antroponimicznego pogranicza polsko-wschodniosłowiańskiego. Część tego typu nazwisk wskazywała na aktualny związek filiacyjny. Były to określenia najczęstsze w grupie nazw patronimicznych, identyfikujących mieszczan i chłopów, rzadziej szlachtę. Model ten był rozpowszechniony także wśród Żydów. Jak wykazały badania, były one istotnym elementem systemu antroponimicznego na południowo-wschodniej Lubelszczyźnie, szczególnie w XVII wieku, w późniejszym okresie traciły popularność na rzecz antroponimów zakończonych na *-uk*. Cechą charakterystyczną antroponimii pogranicza polsko-wschodniosłowiańskiego jest udział nazwisk odimiennych zawierających w podstawach formy imion cerkiewnych, polskich, żydowskich, co jest odzwierciedleniem dawnych stosunków społecznych, wyznaniowych i etnicznych badanego obszaru.

ROZWIĄZANIA SKRÓTÓW

Skróty konwencjonalne

ap. – apelatyw
 pol. – polski
 por. – porównaj
 ukr. – ukraiński

Słowniki

- HRIN – ГРИНЧЕНКО Борис, 1907–1909, *Словарь української мови*, т. 1–4, Лексикон, Київ/HRINCZENKO Borys, 1907–1909, *Słovar ukrajins'koji mowy*, т. 1–4, Leksykon, Kijów.
- ICH – MALEC Maria, 1994, *Imiona chrześcijańskie w średniowiecznej Polsce*, Wydawnictwo Instytutu Języka Polskiego Polskiej Akademii Nauk, Kraków.
- RYMNP – RYMUT Kazimierz, 2001, *Nazwiska Polaków. Słownik historyczno-etymologiczny*, т. 1–2, Wydawnictwo Instytutu Języka Polskiego Polskiej Akademii Nauk, Kraków.
- SW – KARŁOWICZ Jan, KRYŃSKI Adam, NIEDŹWIEDZKI Władysław, red., 1900–1927, *Słownik języka polskiego*, т. 1–8, Drukarnia E. Lubowskiego i S-ki, Warszawa.
- T – ТИХОНІУК Базилі, 2000, *Imiona i ich formy na pograniczu polsko-białoruskim od XVI wieku do roku 1839*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Tadeusza Kotarbińskiego, Zielona Góra.
- TRIJ – ТРИЙНЯК Іван, 2005, *Словник українських імен*, Довіра, Київ/TRIJNIAK Ivan, *Slovnky ukrajins'kych imen*, Dovira, Kyjiv.

BIBLIOGRAFIA

- BONDYRA Wiesław, 2015, *Własność ziemska w województwie belskim w czasach saskich*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.
- BYSTRON Jan Stanisław, 1993, *Nazwiska polskie*, Wydawnictwo Książka i Wiedza, Warszawa.
- DACEWICZ Leonarda, 2014, *Historia nazwisk na kresach północno-wschodnich Rzeczypospolitej (XVI–XVIII w.)*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok.
- GMITEREK Henryk, 2006, *W czasach staropolskich (XVI–XVIII wieku)*, w: R. Szczygieł, red., *Dzieje Hrubieszowa. Od pradziejów do 1918 roku*, т. 1, Urząd Miasta Hrubieszów, Hrubieszów, s. 119–148.

- JAROSZYŃSKI Waclaw, 1991, *Siedem wieków Grabowca*, Wydawnictwo Lubelskie, Lublin.
- KLEMENSIEWICZ Zenon, 1974, *Historia języka polskiego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- KOJDER Marcin, 2014, *Antroponimia historyczna starostwa hrubieszowskiego w XVII i XVIII wieku*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.
- KOJDER Marcin, 2019, *Antroponimia historyczna wiernych diecezji grecko-unickiej (1662–1810)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.
- KOSYL Czesław, 2006, *Polszczyzna mieszczan hrubieszowskich w pierwszej połowie XVIII wieku*, w: R. Szczygieł, red., *Dzieje Hrubieszowa. Od pradziejów do 1918 roku*, t. 1, Urząd Miasta Hrubieszów, Hrubieszów, s. 295–316.
- KOŚC Józef, 1999, *Polszczyzna południowokresowa na polsko-ukraińskim pograniczu językowym w perspektywie historycznej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.
- KUCZYŃSKI Stefan Maria, 1965, *Studia z dziejów Europy Wschodniej X–XVII w.*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- MYTNIK Irena, 2017, *Imiennictwo ziemi chełmskiej w XVI–XVII wieku*, Katedra Ukrainistyki Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- OLEJNIK Marek, 2019, *Antroponimia starostwa grabowieckiego (XVI–XVIII w.)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.
- SOCHANIEWICZ Kazimierz, 1932, *Wstęp historyczny*, w: I. Czuma, red., *Monografia statystyczno-gospodarcza województwa lubelskiego*, t. 1, Drukarnia Państwowa, Lublin, s. I–XXVII.
- SZCZYGIEŁ Ryszard, 2006, *Lokacja miasta na prawie niemieckim i jego dzieje do końca XV wieku*, w: R. Szczygieł, red., *Dzieje Hrubieszowa. Od pradziejów do 1918 roku*, t. 1, Urząd Miasta Hrubieszów, Hrubieszów, s. 87–102.
- SZULOWSKA Wanda, 1992, *Imiennictwo dawnej ziemi halickiej i lwowskiej*, Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy, Warszawa.
- WARCHOŁ Stefan, 2012, *Nazwiska pochodzenia wschodniosłowiańskiego w księgach miejskich Lublina z XVII wieku*, „Pogranicze Polska–Ukraina, Rocznik Naukowy”, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Drohobycz–Lublin.
- WOLNICZ-PAWŁOWSKA Ewa, 1993, *Antroponimia łemkowska na tle polskim i słowackim XVI–XIX wieku*, Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy, Warszawa.
- WOLNICZ-PAWŁOWSKA Ewa, SZULOWSKA Wanda, 1998, *Antroponimia polska na Kresach południowo-wschodnich (XV–XIX wiek)*, Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy, Warszawa.

ZŁOTKOWSKI Piotr, 2018, *Antroponimia historyczna mieszczan i chłopów Brańska i okolic w ujęciu statycznym i dynamicznym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.